

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder. Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht

Alle stukken bestemd voor de Redactie zenden men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V. — Goes.
Telefoon No. 2424 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertenties: 10 cent per rij. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Is er een „tusschentoestand“? II. — Uit de Schrift: De weg-bereider maakt ernst met zijn ambt. — Kerkelijk leven: De Kampen dagen. — Inaugureele rede Prof. Deddens. — De Priester-Koning in het O.T. — „Eenige kritische opmerkingen in verband met het rapport inzake de verlangde opheffing van de over Prof. Schilder uitgesproken schorsing“. — Hulp uit Amerika ook voor de „Vrijgemaakte“ Kerken. — Groninger brieven. — Uit de historie: Ons vonnis over het Prae-advies inzake Chamierus gehandhaafd. — Opvoeding en onderwijs: De Vrije Universiteit. — Perschoon: Kloppen die getallen? Wat betekent „nog eens“? De rechter heeft een persoonlijk ruzietje. In of uit het museum? — Dringend verzoek. — Kerknieuws. — Advertenties.

HOOFDARTIKEL

IS ER EEN „TUSSCHENTOESTAND“?

door Prof. Dr K. SCHILDER.

II.

We merkten op, dat in de debatten, die ter zake van de „onsterfelijkheid der ziel“ door dr Hepp ± 1936 zijn ontketend, het gevoelen van sommigen, wier terminologie afweek van de gangbare niet steeds zuiver werd weergegeven.

Dat was jammer.

Te minder viel deze houding te verstaan, wanneer men op den toenmaligen stand van zaken ten aanzien van deze kwestie in Gereformeerde kringen lette. Ook hier immers trof weer een ernstig gemis aan onderlinge zakelijke overeenstemming.

Wie de „leer omtrent den mensch“, zooals die gedurende de laatste vijftig jaar in den kring der Gereformeerde theologen werd voorgedragen, nagaat, wordt direct getroffen door een eigenaardig feit. Alle auteurs zijn aanhangers van de „dichotomie“. Maar terwijl het gereformeerde volk, uitgaande van onze belijdenisschriften, bij dezen term aan de onderscheiding van „ziel“ en „lichaam“ denkt, gaat deze onderscheiding in de theologie der genoemde periode gemeenlijk schuil achter geheel andere begrippenparen. Wel plaatsen H. Bavinck en Honig de dichotomie ziel-lichaam op den voorgrond. Andere schrijvers daarentegen achten een ander paar begrippen, nl. „natuur“ en „ik“ belangrijker.¹⁾

Waar echter niet „ziel“ en „lichaam“, maar „natuur“ en „ik“ op den voorgrond staan, wordt uiteraard de belangrijkste vraag die naar de verhouding van „natuur“ en „ik“.

Bij de beantwoording van die vraag nu komen licht personalisme en universalisme tegenover elkander te staan. Aan dat gevaar is ook de gereformeerde theologie der laatste twee decennia niet ontkomen. Want, terwijl Kuyper en Greijdanus in aansluiting aan enkele lijnen in de oude theologie eenzijdigheid wisten te voorkomen, werd in de laatste twintig jaar de spanning tusschen personalisme en universalisme in onzen kring duidelijk merkbaar. Hoekstra en Waterink stonden hier tegenover Hepp en Steen. Voor eerstgenoemden is de persoon het voornaamste, de tweede groep daaren-

tegen ziet in de persoon niet meer dan iets „eenzijdigs“, of een „bestaanswijze“ der universeele natuur.

Maar deze jongere auteurs hadden allen dit gemeen, dat de oude dichotomie op den achtergrond raakte. Een verschuiving, die meer aandacht verdiende, dan zij gewoonlijk kreeg. En die een zekere spanning heeft gebracht welke aan onze belijdenis en aan de oude theologie vreemd is. En eveneens aan de opvatting van diegenen, die van zekere zijde nog al eens er van beschuldigd werden gaarne allerlei nieuwigheden in te voeren. Hun gelegenheids-opponenten probeerden het ook, al moesten ze het probeeren sinds alweer opgeven.

Komt dus de kwestie der confessionele trouwen aanzien van de onderscheiding ziel-lichaam in het geding, dan dient ook nu vóór alles gevraagd te worden naar den achtergrond van bepaalde opvattingen. Dat doen we óók, als we b.v. dr A. Kuyper in een gedictieerd gedeelte van diens „Dictaten Dogmatiek“ (I. de Chr., II, § 7, laatste deel, bl. 52) van „twee ikken“ in Christus hooren spreken. We doen het eveneens, als de oudere gereformeerden — wat toch wel heel verkeerd gezien was — de verhouding van „lichaam“ en „ziel“ meermalen vergelijken met die tusschen goddelijke en menselijke natuur in Christus. Over al zulke uitspraken valt te twisten, maar wie op den achtergrond let, zal voorzichtig worden.

In geen geval was er o.i. destijds eenige reden, om, toen het wel wat groote aantal anthropologen in gereformeerden kring met één scheen vermeerderd te zullen worden, plotseling dáárover ach en wee te gaan roepen. Om van het ongepraaciseerd gebruik van den term „de dichotomie“ nu maar te zwijgen.

Tot zoover dus over de kwestie-lichaam-ziel, gelijk ze ± 1936 eenige delning gaf.

Maar we komen nu dichterbij het onderwerp van deze artikelenreeks; er was ook eenig rumoer over de samenhangende vraag van „de onsterfelijkheid der ziel“.

„Onsterfelijkheid“ wordt in het gewone spraakgebruik nog al eens vereenzelvigd met „voortbestaan“. Niet in dien zin, dat men al wat voortbestaat onsterfelijk noemt. Maar wel zóó, dat men bij „de ziel“ nu eens van „voortbestaan“, dan weer van „onsterfelijkheid“ spreekt.

Nu is dit spraakgebruik zeer oud, en, voorzoover het niet om wetenschappelijke fixeering te doen is, ook moeilijk te wraken.

Toch is het, wanneer men scherpere afgrenzing der begrippen zoekt, verre van toereikend.

Immers „voortbestaan“ staat tegenover „vernietigd worden“ en „onsterfelijkheid“ tegenover „sterfelijkheid“.

Dat het van beteekenis is deze twee paren woorden te onderscheiden, wordt duidelijk, wanneer men op den aard van den dood let. De dood behoort niet van huis uit tot het menschelek bestaan. Hij trad daarin pas op in verband met de zonde. En wel als straf op 's menschen overtreding van het gebod Gods. Nu onderstelt straf steeds een, die haar draagt. Vandaar, dat het ondergaan van den dood nooit beteekent „vernietigd worden“. We bestaan ook na den dood voort; dat geldt zoowel van het lichaam als van de ziel. De interpretatie, welke dr V. Hepp van een door hem (onder amen-geroep van den heer Kersten) gecritiseerde passage uit één der door hem zonder bronnenvermelding besproken ge-

schriften gaf, was dan ook wel „het toppunt van misverstand“, zooals dr J. Ridderbos haar typeerde: noch het voortbestaan zelf, noch de bewuste zaligheid of rampzaligheid daarvan was hier ook maar één oogenblik in geding.

Maar als „sterven“ niet hetzelfde is als „vernietigd worden“, is „onsterfelijkheid bezitten“ ook iets anders dan „voortbestaan“. „Voortbestaan“ doen we immers ook „in den dood“. Maar „onsterfelijkheid“ is iets, dat zich met „den dood“ niet verdraagt.

Dit wordt reeds terstond duidelijk, wanneer men het woord eens wat nader beziet. „Sterfelijk“ is immers datgene, wat sterven kan; „onsterfelijk“ datgene wat niet sterven kan.

Nu huldigen verschillende Grieksch-vijsgereen een eigenaardige opvatting omtrent de ziel en haar onsterfelijkheid. Volgens hen vindt de menscheleke ziel haar wezen en centrum in het intellect als redelijk zieledeel. Alleen aan dit redelijk deel der ziel kende zij onsterfelijkheid toe. De middel-euwsche opvatting hield aan deze Grieksche onderstelling vast, maar breidde, in overeenstemming met het christelijk geloof inzake het voortbestaan van geheel de ziel, de onsterfelijkheid tot het totaal der ziel uit. Volgens deze conceptie stond dus de ziel tegenover het lichaam als het hogere tegenover het lagere en als het onsterfelijke tegenover het sterfelijke. Vandaar haar leer, dat de ziel in tegenstelling met het lichaam onsterfelijk zou zijn. Onsterfelijk is volgens deze beschouwing dus uitsluitend de ziel, maar dan ook de ziel bij alle menschen.

Hier is dus een spraakgebruik, dat niet op één lijn met dat der Schrift kan geplaatst worden.

Geheel anders toch is het spraakgebruik der Schrift. Zij leert ons, dat de dood straf is op de zonde. Nu zondigde de mensch naar ziel en lichaam. Vandaar dat niet speciaal het lichaam maar geheel de mensch met de straf des doods bedreigd wordt: „ten dage dat gij daarvan eet, zult gij den dood sterven“. Terecht zegt dan ook Kuyper:

„Leven en dood zijn twee ontzettende tegenstellingen, die niet alleen op het lichaam, maar ook wel terdege op de ziel zelve zien. „Gij zult den dood sterven“ is de wrake Gods die op heel onzen persoon, op ons geheele ik, en volstrekt niet alleen op ons lichaam doelt.

Al wat creatuur of leven heeft, kan ook creatuurlijk sterven. En overmits nu ook onze ziel creatuurlijk leven bezit, kan ook onze ziel het creatuurlijk leven ontnomen worden.“

Het Werk van den H. Geest pag. 359 v.)

De zegswijze „onsterfelijke ziel“ komt dan ook in geheel de Heilige Schrift niet voor. Dat is ook vroeger reeds door verschillende onzer voormannen gezien. Zoo schreef b.v. Kuyper in 1870:

„Slaan we de Schrift op, dan vinden we het woord onsterfelijkheid slechts tweemaal gebezigd en geen der beide keeren in den zin van onsterfelijkheid der ziel.

Zij leert ons alleen, dat er buiten dit rijk des doods, waarin wij thans leven, nog een ander rijk, nog een andere wereld is, waar „athanasie“ d.i. onsterfelijkheid heerscht, en ze zegt op de ééne plaats (1 Cor. XV: 53/4), dat ons lichaam die onsterfelijkheid zal aandoen, en op de andere (1 Tim. VI. 16) dat „God alleen de onsterfelijkheid heeft.“

„Onsterfelijkheid der ziel“ is een uitdrukking, die voor het Evangelie niet kan bestaan. „Onsterfelijk“ is wat „niet sterft“, en het

¹⁾ Ook aan Bavinck is de onderscheiding van natuur en persoon uiteraard niet onbekend. Maar bij hem neemt ze een zeer ondergeschikte plaats in: persoon is bij hem een kenmerkend verschil binnen de ziel, Dogm. II, 3e druk, 310.

Evangelie leert juist, dat de ziel dood is, en dood blijft, zolang ze niet door Christus ten leven gewekt wordt.

Daarom weet ook de Apostolische belijdenis van geen onsterfelijkheid.

Daarom vindt men ook in onze Psalmen van geen onsterfelijkheid. (Wel in sommige gezangen).

Daarom wordt ook in onze geloofsbelijdenis wel van „onsterfelijk worden” gesproken, maar de leer der onsterfelijkheid in den gewonen zin gemist.

Wat de rationalist „onsterfelijkheid” noemt, dat is den Christen „het eeuwige leven”.

Het eeuwige leven! Dat is onze blijde belijdenis. Zoo leert het ons de Schrift. Zoo getuigen het onze Symbolen.

Die „onsterfelijkheid der ziel” is onschrijftuurlijk, om de onware scheiding die ze maakt tusschen ziel en lichaam, en de loochening die er onmiddellijk uit voortvloeit van de „wederopstanding des vleeschies”.

Ze is onschrijftuurlijk. Omdat ze het feit der zonde, en dus den geestelijken dood buiten rekening laat.

Ze is onschrijftuurlijk. Omdat ze de opstanding ten laatsten dage buiten sluit, en de vruchtbare moeder is van die reeks onware voorstellingen, die over den toestand na den dood thans gangbaar zijn.

Neen, de Schrift bezit te heilige harmonie, dan dat men haar de ongerijmdheid van „onsterfelijke stervelingen” mag opdringen. (De leer der Onsterfelijkheid en de Staatsschool, pg. 12—13).

In gelijken geest liet zich enkele jaren later prof. Lindeboom (toen nog predikant) uit: Sprekend over het geloof aan het „voortleven” van den geest des gestorvenen, merkte hij op:

„Zoo gij wilt, van de „onsterfelijkheid der ziel”, hoewel ik — wijl „onsterfelijkheid” iets geheel anders is dan de „onvernietigbaarheid”, welke bedoeld wordt — die uitdrukking min juist vind.” (L. Lindeboom, De aanslagen der Medisch-theologische kwakzalverij tegen de H. Schrift en bijzonder tegen de leer van de opstanding der dooden, 1 Cor. XV, onderzocht bij het licht van geloof en wetenschap, enz. 1882²).

²) Het citeeren van deze plaats beteekent niet instemming met den positieven voorslag van dezen auteur: ook de term „onvernietigbaarheid” roept vragen op.

UIT DE SCHRIFT

DE WEG-BEREIDER MAAKT ERNST MET ZIJN AMBT.

En Jezus antwoordde hem, zeggende: er is geschreven, dat de mensch bij brood alleen niet zal leven, maar bij alle woord Gods..... Er is geschreven, gij zult den Heere uwen God aanbidden en Hem alleen dienen..... Er is gezegd: Gij zult den Heere uwen God niet verzoeken.

Lucas 4: 4, 8, 12.

We hebben gezien (in ons vorig nummer), dat na zijn doop in den Jordaan de Messias zich plaatst onder de arbeiders van den wegenbouw des Heeren Heeren. Zeker, Hem, den Messias zelf, moest de weg bereid worden, Hem, als den Koning. Maar Hij zelf was in merg en been doordrongen van de gedachte, dat z i j n e i g e n Koningschap alleen dan mocht bestaan, wanneer het zich ondergeschikt maakte aan dat van den Vader; aan Wien het zijne eenmaal over te leveren zou zijn (1 Cor. 15). Dus neemt Hij plaats onder de wegwerkers van den Koning der Eere. Hij is onder hen de minste, de zwaarst belaste. Het dreunt in zijn geest: bereid den weg des Heeren, maak rechte paden voor Diens voet, slecht de heuvelen, vul de gaten in den weg.

Nog nauw heeft hij dit hoogste ambt, dat de vormen van het laagste ambacht aan moet nemen, op zich genomen, of de Geest drijft hem uit in de woestijn. De tweede Adam moet de proef doorstaan. Wil hij theocentrisch denken en handelen? Hij bewijze zulks in een ure van uiterste beproeving.

Nu plaagt zijn God Hem met een gansch verschrikkelijken h o n g e r. Het scherpste zwaard is dat, vooral voor den minste van Gods wegwerkers. Honger hindert den arbeider, ook naar den geest. Nu komt de vraag, of Hij eigen-machtig

brood zal nemen: kan Hij van deze steenen geen brood maken? Een kleine transsubstantiatie, — en er is genoeg voor Hem te eten. Hij kan het immers?

Maar Christus weigert dezen ingreep op het plaaveisel, dat God onder zijn voeten blijkbaar heeft gelegd. Zal Hij die steenen daar in brood veranderen? Maar dat ware steenen wegruimen voor zijn e i g e n wagen. Het ware de gaten vullen voor zijn e i g e n zegetocht. Het zou een mirakel zijn ten bate van hem zelf. En géén mirakel vindt ooit in Hem zijn doel; alle mirakelen hebben hun doel in den Koning der Eeuwen, den eeuwigen God; ze hebben Hem te dienen naar het van Hem afgekondigd gebod. Dus laat Hij die steenen liggen; figuurlijk is dat: de steenen ruimen voor zijn God. Hij méént het met zijn ambt van wegbereider.

Nu plaagt zijn God Hem met een gansch verschrikkelijken m a c h t s w i l. Daar ziet Hij voor zich liggen al de koninkrijken van de wereld. Hoe Hij ze nemen wil! Hem worde gegeven alle macht in hemel en op aarde! Nu komt de vraag, of Hij de eigen-machtigheid als positum erkennen zal: of hij d e f a c t o zich zal conformeeren aan den b e s t a a n d e n t o e s t a n d. Dit is de bestaande toestand, dat de Satan overste van deze wereld is. Feiten zijn feiten; zou hetgeen geschied is ooit iets anders kunnen zijn dan normatief? Kom, Christus, erken d e f a c t o de regeering van den Satan: ge moogt dat doen met behoud van eigen gevoelens. Een keer de f a c t o u conformeeren, het zal de snelste weg zijn om over al die koninkrijken te regeeren.

Maar Christus weigert zich te conformeeren anders dan aan den eenigen Wetgever, naar diens geschreven wet. Als Hij zijn machtsbonger zou bevreemden met terziedstelling van de wet van God, dan zou Hij wel voor zich den weg bereid hebben om te komen tot zijn wereldregiment, doch niet voor God, den Koning aller Koningen. Dus weigert Hij den knieval voor den f e i t e l i j k e n overste van deze wereld, en huldigt niemand anders dan zijn God, die r e c h t e n s Koning is van al wat leeft.

Hij méént het met zijn ambt van wegbereider.

Nog plaagt zijn God hem met een gansch verschrikkelijken r e f o r m a t i e - d r a n g. Daar ziet Hij onder zich den tempel van Gods kerk. Hij kijkt op al die menschen neer: ze zijn „de zijnen”. Hij ziet dat altaar, ’t is een roep om Hem. Hij schouwt die priesters en levieten, — ’t is zijn personeel, zijn typen zijn het ook. Wist men niet, dat Hij moet zijn in het huis van zijnen Vader? Ach, hoe het alles in Hem perst en dringt, om dezen tempel en dit tempelvolk te reformeeren! Hij wil dat huis nu zóó wel schoon gaan vegen..... En nu komt de vraag, of Hij niet van de tempeltinnen naar beneden zich zal storten. Als Hij zich daartoe assumeert den dienst der engelen, dan zal Hij zeker niet te pletter vallen, — want ze zijn tot zijnen dienst gereed: van nu af zal men immers zien, dat de engelen op den menschenzoon komen neerdalen, Hem dienen, en zijn voet bewaren? Laat Hem hen dwingen tot zijn dienst, laat hen zijn wegen bereiden, de steenen van vóór Hem wegruimen. Een oostentatief mirakel zal langs den korsten weg Hem tot „het zijne” brengen, en het tempelvolk zal die paradoxe tempelinvase beloonen met hosanna’s, luid en krachtig.

Maar Christus weigert zóó’n invasie. Bij de groote weg-bereiding is niet Hij, doch God het laatste doel. Een dag-order aan de engelen moet, als Hij zijn naam er onder zet, verantwoord zijn tegenover God, die aller Koning is, de zijne ook. Waar moet het heen, als de ééne knecht den ander voor zich annexiert, zonder dat de wil van aller Opper-Heer zich in die annexatie kond geeft? Dus weigert Hij het wonder van een verbluffende tempel-invasie; de reformatie van het Godshuis zal geschieden, doch langs den omweg van het kruis, den omweg van den gekromden en geploegden rug van dezen minste onder de wegwerkers van den Heere Tsebaoth. De omweg der gehoorzaamheid is altijd de kortste, al schijnt de weg ook lang te duren, al rijst geen eindpaal in ’t verschiet.

Hij méént het met zijn ambt van wegbereider.

Waartlijk, zulk een weg-werker paste ons, heilig, onschuldig, onbesmet, afgescheiden van de zondaren en hooger dan de hemelen geworden. Het is de Borg, die zich conformeert, „de facto” en „de iure”, aan wat g e s c h r e v e n s t a a t. De Tweede Adam heeft de proef doorstaan; — nu kan Hij worden uitgestooten tot het harde werk van wegbereider. Ach, hoe Hij nu zal zweeten in den felle zonnebrand: zijn sap zal worden veranderd in zomerdroogten.

Want God méént het met het ambt van wegbereider.

K. S.

KERKELUK LEVEN

DE KAMPER DAGEN.

Bizondere vreugde heeft de velen vervuld, die de „Kamper dagen” hebben bijgewoond. Onze Theologische Hoogeschool, geschoonden door een „Synode”, die aan recht en waarheid was ontzonken, en prijsgegeven aan ’n seculairische binding, die haar als behoudende wetenschappelijke inrichting onverdraaglijk was, is uit haar schande opgestaan. De vacatures zijn alle vervuld, en, behoudens den hoogleraar voor de ambtelijke vakken, die door ongesteldheid was verhinderd, zijn de benoemden tot hun arbeid thans ingegaan.

De president-curator zette al aanstonds met het goede register in. Zonder eenige bitterheid, maar wel in rake typeering, wees hij op de schuld van hen die de scheur hadden getrokken in het leven van Kerken en Hoogeschool, liet zien hoe innerlijk tegenstrijdig het schismatieke drijven is in een Kring, die b.v. ook door de namen Bavinck en Berkouwer zich laat typeeren, en dankte voor de Goddelijke genade, die ons had teruggegeven wat we zoolang bezeten hadden, hersteld en verdiept.

Het woord was daarna aan ds D. K. Wielenga, die als lector voor de zendingswetenschap een openbare les gaf. Het verslag van de toespraak gaven we in ons blad afzonderlijk. Wat ons daarin trof, was vooral de duidelijke afwijzing der synthesesgedachte: Het welhaast beroemde woord „a a n k n o o p i n g s p u n t” maakte plaats voor het heel andersluidende: „a a n g r i p p i n g s p u n t”. Er wordt zoo heel veel gesproken over een „aanknooppingspunt”, dat men voor de Christelijke evangelieverkondiging in het heidendom vinden wil; men moet toch ergens bij kunnen „a a n k n o o p e n”? Spreker stelde liever de vraag: men moet toch ergens het heidendom kunnen a a n g r i p p e n? In de concrete uitwerking der aanknooppingspunt-theorie, zoo wees spr. aan, was ook van Gereformeerde zijde meermalen allerlei speculatie ten beste gegeven, b.v. ook met „gemeene-gratie” en accommodatie-leer. Zich ten aanzien van de door hem besproken concrete kwesties daarvan ontdoende, zocht spreker een eigen weg, die in elk opzicht de blijken gaf van betrouwbaarheid ten aanzien van enkele kardinale vragen, welke beantwoording het denken van den belijder in het goede spoor houdt, dan wel onherroepelijk daarvan aftrekt.

Daarna kreeg prof. Deddens het woord. Van diens rede mochten we een uitvoerig verslag ontvangen. Het recht van en de plicht tot ratificatie van (o.a.) synodebesluiten werd uitvoerig verdedigd en aangewezen werd, dat dit recht en die plicht steeds in de geschiedenis was erkend. Tevens ook, dat wie er tegen opkomt, snijdt in het hart der Reformatie. Binnenkort zal van de hand (ook) van prof. Deddens een geschriftje verschijnen, dat op enkele bijzonderheden van deze interessante kwestie nader ingaat. Het zal tevens een antwoord zijn op wat te dezer zake door de „Synode” van „de overzijde” in een onbewaakt oogenblik (dat evenwel toch beslissende en afsnijdende handelingen aandoorst) geschreven werd ter afwijzing van dit ratificatie-recht, zulks tegenover ondergeteekende, die er natuurlijk van was uitgegaan. We kunnen met prof. Deddens’ rede zeer blij zijn, want ter zake van het kerkrecht trok hij eindelijk weer de zuivere lijn; de valsche leer, die ook voormalig „Kampen” heeft geïnfecteerd en verplicht gesteld is, wordt nu in het herstelde Kampen weer afgewezen in overeenstemming met de belofte van het onder-teekeningensformulier. De noodlottige consequentie der schending van de belofte, naar dit formulier afgelegd, is thans door den opvolger van dr G. M. den Hartogh voor het onderwys ongedaan gemaakt.

Na den kerkhistoricus en canonicus kwam de exegeet voor het Oude Testament aan het woord, prof. Holwerda. Tot onderwerp had hij gekozen het thema van den Priester-Koning. Men kent diens figuur uit psalm 110 en andere Schriftplaatsen. Zoo actueel als het onderwerp van prof. Deddens was geweest, was nu dat van prof. Holwerda. Want het bood hem gelegenheid tot behandeling niet alleen van een uiterst belangrijk exegetisch vraagstuk, doch ook van een stuk openbaringsgeschiedenis, dat de kern raakt en voor schier elk onderdeel beslissend is. Op duidelijk aangegeven grond werd, en dit onder een prettig aandoende verwijzing naar het werk van wijlen prof. M. Noordzij, positie gekozen in onderscheiden detailkwesties van het te behandelen thema; en alles liep uit op een positief resultaat, dat ons met verheuging onzen openbaringshistoricus liet zien als eindelijk aanwezig. Jaren geleden schreef ik eens, ik weet niet meer waar, dat het studievak der openbaringshistorie een der mooiste was, die de theologie ter bewerking had gekregen. Heel veel is er niet aan gedaan tot op heden; we hebben goede hoop, dat onze wensch van jaren eindelijk gehoor vindt.

Laat
de oude
vol,
uit zijn
rector
bepalen
Bizonde
Nieuwe
dat ons
in broe
een pas
een eig
snel af
synodal
theolo
haar
de sch
Dat
vooral
ginds w
van wa
men no
nomen.
aansch
verslete
hem, di
ding. I
bewust
vergroo
aan het
is, teelo
poging
synodoc
blij, dat
opleven,
heeft te
zwakke
Het wa
Veenhof

INAUC

Maan
ter gele
Theol.
rede o
meerder
Spr. l
ven wa
Hooges
Heeren
oord de
sel naa
evenwel
mand m
ming er
pen, die
van Go
zwaar i
bewaten
hoog. M
door ge
dra zij
het cre
dienstra
van het
Eer i
werk o
voorafg
Onder
ment in
Kerken
grensd:
complee
geen oo
van een
Kerk is
kerken.
Eenige
In de
ken al
verlatin
van pay
der opz
vergaat
naar bu
met de
zich in
van off
meer wa
Zoo w
van de
lijk laat
buiten d
die eerst
hulp. De
maatreg
geen spi
schops-
ming ga
tot eind
en univ
de Syno
zaamhe